

СТАНОВИЩЕ

от професор д-р Надка Николова Николова,
Шуменски университет „Еп. Константин Преславски“, пенсионер

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ в област на висше образование 2. *Хуманитарни науки*, професионално направление 2.1. *Филология*, научна докторска програма Български език

Автор: *Юлия Тодорова Манасиева*

Тема: *Българските книжовници във Виена в началото на XIX век*

Научен ръководител: *проф. д-р Лилия Илиева – ЮЗУ „Неофит Рилски“*

I. Представеният от докторантката комплект с материали на електронен носител е в съответствие с условията и реда за придобиване на образователната и научна степен „доктор“, описани във Вътрешните правила за развитие на академичния състав на ЮЗУ „Неофит Рилски“ и съдържа всички необходими документи. Документацията за предстоящата процедура по защита на дисертационния труд е в пълна изправност и отговаря на всички изисквания на ЗНСНЗ.

II. Темата на дисертационния труд – „Българските книжовници във Виена в началото на XIX век“ – е актуална, съдържателна и интересна. Изборът ѝ е продиктуван от обстоятелството, че все още липсва системно описание на част от ръкописното наследство на словенския учен славист Йерней (Бартоломей) Копитар, което има важно значение за историята на новобългарския книжовен език – т.нар. български ръкописи. Тяхното изследване от историко-лингвистичен аспект би допринесло за оценяване на ролята им от гледна точка не само на регистрацията на нормативно-езиковите елементи, но и на тяхната перспективност.

Структурата на изследването на Ю. Манасиева следва класическите стандарти за един дисертационен труд: то се състои от уводна част, следвана от четири глави и заключение. Докторантката познава добре състоянието на проблема, което се вижда от уводната част, от библиографския апарат, съдържащ 64 цитирани единици и още 32 ползвани автори, както и от цялостния анализ. В *увода* (с. 5–37) тя поставя обекта на изследването си (формулиран като Източници), методите, целите и задачите за постигането им. При обработката на материала Ю. Манасиева е стъпила върху стабилна методологическа база. Бих

отбелязала само, че е проявила ненужна скромност, като е обявила за основен метод дескриптивния, след като от прочита на труда се става ясно, че е по-скоро дескриптивно-аналитичен.

Първата глава (с. 38–65) е посветена на собственика на петте български ръкописа – Йерней Копитар. Освен увлекателно разказаната му биография са представени обобщено отношенията му с други слависти от XIX в. и плодотворните влияния помежду им. Българските ръкописи са представени на фона на цялостното му творчество, в което акцентът е положен върху неговата граматика, тъй като в нея се споменава българският език (макар и като един от илирийските). Отделено е внимание на значението на Копитар за славистичната наука и за балканистиката.

Предмет на **втората глава** (с. 66–74) от труда е екскурзът из Копитаровата сбирка в Люблянската национална и университетска библиотека. Той включва кратък преглед на Супрасълския сборник, Македонския триод от 13 в., Люблянския дамаскин, Кодекс 31 (речничето) и Кодекс 28 (с педагогическа тема). Приятно е да се забележи, че Ю. Манасиева демонстрира в тази глава умение синтетично да представи описания, теории и анализи, без да се увлича в детайли, които нямат отношение към основния проблем на разработката.

На Кодекс 29, т.нар. български Физиолог, е посветена отделна, **трета глава** (с. 75–115). Подробно е представена историята на съчинението; текстът е сравнен с по-късния Тиквешки сборник; езиковите особености са представени според проучването им от Х. Ожеховска с коментар на Ю. Манасиева. Изложен е преглед на названията на отделните животни с вътрешноезикови преводи и пояснителни коментари към 43-те статии, което е основният ѝ принос в тази глава.

Четвъртата глава се състои от две части, в които поотделно са анализирани Кодекс 28 и Кодекс 31. Тук Ю. Манасиева проявява в най-висока степен качествата са ни завършен лингвист: с вещина и отработен маниер тя представя постъпателно правописно-фонетичните особености на *ръкопис № 28*. Тук следва да се отбележи и това, че Ю. Манасиева се е справила отлично с още една трудност – разчитането на ръкописа. Проучването му е направено изключително скрупулъзно и само по себе си е заявка за професионализъм. Лично за мен бе интересно да видя начина, по който се третират чуждите думи, тъй като това има отношение към наличието/липсата на пуристична нагласа у автора на ръкописа, който преплита българската си лексика с чужда. Сравнението на ръкопис №31 с Неофитовия превод на Евангелието на Лука също е направено много вещо. Личи познаване на текста и опитност при интерпретацията на сравненията на езиковите особености в двата превода. След преглед на

характерните черти в банско-раложкия говор, Ю. Манасиева привежда допълнителни доказателства в подкрепа на изказаната от проф. Л. Илиева хипотеза за авторството на евангелския превод. Убедително звучи обобщението, че преводът е направен от Марко Георгиевич и в това е един от основните приноси на дисертантката.

В края бих желала да посоча и някои *бележки и препоръки*, които в никакъв случай не омаловажават труда на дисертантката, нито понижават качествата му. На първо място бе очакването ми относно т.нар. предмет на дисертацията (обикновено това е темата), който трябваше да бъде посочен и защитен още в увода. Разработката, струва ми се, надхвърля обявената тема в заглавието. Пак в увода би могло да се изложи по-подробно и (хипо)тезата в изследването, чието аргументиране се намира в следващите глави. Смятам също, че частта, в която са представени досегашните изследвания върху българските ръкописи (т. 5 от увода), е можело да се обособи извън него, тъй като представя вече подстъпите към същинското изследване. Второ: някои формулировки биха могли да бъдат подобрили, напр. „Начини за предаване на фонемния състав с помощта на букви“ (с. 116) – това са всъщност графичните и правописно-фонетични особености на ръкописа. Трето, смятам, че не е уместно да се говори за липсата/наличието на стандарт (с. 147, 165) – за 19. в. този термин не е най-подходящият, доколкото в науката се говори за предстандартизация. Четвърто, би трябвало да се мотивира сравнението на ръкописа на Марко Георгиевич именно с превода на Неофит Рилски (последният е предхождан от два други евангелски превода) – за тесния специалист изборът е очевиден, но все пак е нужно да се обясни. Намирам още, че в използваната литература задължително следва да намери място фундаменталното изследване на проф. Диана Иванова от 2002 г. за новобългарските преводи на Евангелието. Мисля също, шесто, че при коментара на правописа на думата *евангелие* (с. 147) трябва да се търси сравнение с черковнославянския правопис, а не с гръцкия, доколкото преводът е направен от (черковно)славянски език.

Бих обобщила, че анализът на материала е положен върху достатъчна теоретична основа. Предложената за обсъждане дисертация би могла да се определи като приносна за българското езикознание особено в аспекта на интерпретацията, обобщението и илюстративния материал. Изпълнението е много добро в езиково и стилистично отношение. Заключение в края е напълно адекватно на разработения материал. Представените материали – дисертационното изследване, авторефератът, публикациите, както и изискуемите документи – отговарят на ЗРАСРБ. Те несъмнено доказват, че Юлия Манасиева

има задълбочена теоретична подготовка и професионални практически умения по лингвистика. Тя убедително е доказала, че притежава качествата на изследовател, който е в състояние да се справи самостоятелно и успешно с осъществяване на научно издирване в посочената област. Това ми дава основание да изразя дълбокото си убеждение, че Юлия Манасиева напълно заслужава да **й бъде присъдена образователната и научна степен доктор** в област на висше образование: 2. Хуманитарни науки; професионално направление 2.1. Филология, докторска програма Български език, и се присъединявам към почитаемите членове на научното жури, като **подкрепям с положителен вот** нейните усилия.

Подпис:
(проф. д-р Н. Николова)

03.11.2022 г.

OPINION

by Professor Dr. Nadka Nikolova Nikolova,

Shumen University "Ep. Konstantin Preslavski", retired

of a dissertation for awarding the educational and scientific degree "**doctor**" in the field of higher education 2. *Humanities*, Professional field 2.1. *Philology*, scientific doctoral program Bulgarian language

Author: *Yulia Todorova Manasieva*

Topic: *Bulgarian writers in Vienna at the beginning of the 19th century*

Research supervisor: *Prof. Dr. Liliya Ilieva - SWU "Neofit Rilski"*

I. The set of electronic materials presented by the doctoral student is in accordance with the terms and conditions for obtaining the educational and scientific degree "doctor", described in the Internal Rules for the Development of the Academic Staff of South-West University "Neofit Rilski" and contains all the necessary documents. The documentation for the upcoming procedure for the defense of the dissertation work is complete and meets all the requirements of the Law of Scientific Degrees and Scientific Titles.

II. The topic of the dissertation - "Bulgarian writers in Vienna at the beginning of the 19th century" - is topical, meaningful and interesting. Its choice was dictated by the fact that there is still a lack of a systematic description of part of the manuscript heritage of the Slovenian Slavic scholar Jernej (Bartholomeus) Kopitar, which is of great importance for the history of the new Bulgarian literary language - the so-called Bulgarian manuscripts. Their research from a historical-linguistic aspect would contribute to the assessment of their role from the point of view not only of the registration of normative-linguistic elements, but also of their future significance.

The structure of Manasieva's research follows the classic standards for a dissertation work: it consists of an introductory part, followed by four chapters and a conclusion. The doctoral student knows well the state of the problem, which can be seen from the introductory part, from the bibliography containing 64 cited sources and another 32 used sources, as well as from the overall analysis. In the **introduction** (pp. 5–37), she sets out the object of her research (formulated as Sources), the methods, goals and tasks for achieving them. In processing the material, Manasieva has stepped on a stable methodological base. I would only note that she showed unnecessary modesty by

declaring the descriptive method to be the main method, after reading the work it is clear that it is rather descriptive-analytical.

The first chapter (pp. 38–65) is dedicated to the owner of the five Bulgarian manuscripts - Jernej Kopitar. In addition to his fascinatingly narrated biography, his relations with other Slavists of the 19th century and the fruitful influences between them are presented in summary. The Bulgarian manuscripts are presented against the background of his entire work, in which the emphasis is placed on his grammar, since it mentions the Bulgarian language (albeit as one of the Illyrian languages). Attention is paid to the importance of Kopitar for Slavic science and Balkan studies.

The subject of the **second chapter** (pp. 66–74) of the work is the excursus through the Kopitar collection in the Ljubljana National and University Library. It includes a brief overview of the Suprasal Collection, the 13th-century Macedonian Triod, the Ljubljana Damascene, Codex 31 (the little dictionary) and Codex 28 (with a pedagogical theme). It is pleasant to notice that Manasieva demonstrates in this chapter the ability to synthetically present descriptions, theories and analyses, without getting carried away in details that have no relation to the main problem of the work.

On Codex 29, the so-called Bulgarian Physiologist, a separate, **third chapter** (p. 75–115) is dedicated. The history of the composition is presented in detail; the text is compared with the later Tikvesh collection; the linguistic features are presented according to their research by H. Orzechowska with a commentary by Yu. Manasieva. An overview of the names of the individual animals with intralingual translations and explanatory comments on the 43 articles is presented, which is her main contribution in this chapter.

The **fourth chapter** consists of two parts, in which Codex 28 and Codex 31 are analyzed separately. Here, Yu. Manasieva demonstrates to the highest degree the qualities of an accomplished linguist: with skill and a practiced manner, she gradually presents the orthographic-phonetic features of manuscript no. 28. Here it should also be noted that Yu. Manasieva dealt excellently with another difficulty - the reading of the manuscript. Its research was done extremely scrupulously and in itself it is a request for professionalism. Personally, it was interesting for me to see the way in which foreign words are treated, as this has to do with the presence/absence of a purist attitude in the author of the manuscript, who interweaves his Bulgarian vocabulary with a foreign one. The comparison of manuscript #31 with the Neofit translation of the Gospel of Luke is also very skilfully done. It reveals knowledge of the text and experience in interpreting the comparisons of linguistic features in the two translations. After reviewing the characteristic features of the Bansko-Razlog dialect, Yu. Manasieva provides additional evidence in support of the hypothesis expressed by Prof. L. Ilieva about the authorship

of the Gospel translation. The generalization that the translation was made by Marko Georgiević sounds convincing, and this is one of the main contributions of the doctoral student.

At the end, I would like to point out some **remarks and recommendations**, which in no way belittle the work of the doctoral student, nor lower its qualities. In the first place was my expectation regarding the so-called subject of the dissertation (usually this is the topic), which should have been stated and defended already in the introduction. The thesis, it seems to me, goes beyond the announced topic in the title. Again, in the introduction, the (hypo)thesis of the study, the argumentation of which can be found in the following chapters, could be presented in more detail. I also think that the part in which the previous research on the Bulgarian manuscripts is presented (item 5 of the introduction) could have been separated from it, since it already presents the approaches to the actual research. Second, some wording could be improved, e.g. "Ways of rendering the phonemic composition using letters" (p. 116) - these are actually the graphic and orthographic-phonetic features of the manuscript. Third, I think that it is not appropriate to talk about the absence/presence of a standard (p. 147, 165) - for the 19th century, this term is not the most appropriate, as far as science talks about pre-standardization. Fourth, the comparison of Marko Georgiević's manuscript with the translation of Neofit Rilski (the latter was preceded by two other Gospel translations) should be motivated - for an expert the choice is obvious, but it still needs to be explained. I also find that the fundamental study of Prof. Diana Ivanova from 2002 on the New Bulgarian translations of the Gospel must necessarily find a place in the literature used. I also think that in the commentary on the spelling of the word *evangelie* (*gospel*) (p. 147), a comparison should be sought with the Church Slavonic spelling, and not with the Greek, inasmuch as the translation was made from a (Church) Slavic language.

Finally, as a summary, I would say that the analysis of the material is laid on a sufficient theoretical basis. The dissertation proposed for discussion could be defined as a contribution to Bulgarian linguistics, especially in the aspect of interpretation, summary and illustrative material. The work has been written very well linguistically and stylistically. The conclusion at the end is fully adequate to the described material in the thesis. The submitted materials - the dissertation research, the abstract, the publications, as well as the required documents - are in accordance with the LDASRB. They undoubtedly prove that Yulia Manasieva has in-depth theoretical training and professional practical skills in linguistics. She has convincingly demonstrated that she possesses the qualities of a researcher who is able to independently and successfully carry out scientific research in the specified field.

This gives me reason to express my deep conviction that Julia Manasieva fully deserves **to be awarded the educational and scientific degree Doctor** in the field of higher education: 2. Humanities; professional field 2.1. Philology, Bulgarian language doctoral program, and I join the honorable members of the scientific jury in supporting her efforts **with an affirmative vote.**

Signature:

(Prof. Dr. N. Nikolova)

03.11.2022